

OFFENTLIGE UDGIFTER 8. februar 2010

Mens vi venter på regningen

I velfærdsaftalen fra 2006 står der: "Ændringerne i tilbagetrækningssystemet vil sikre finansiering af det danske velfærdssamfund mange årtier frem", men det holdt ikke stik - mens vi venter på regningen, som Finansministeriet offentliggør i slutningen af februar, ser vi på, hvorfor der igen er et finansieringsproblem.

DEBATINDLÆG

Skrevet af

Frederik I. Pedersen
Chefanalytiker

Martin Madsen
Chefanalytiker

Kontakt

Chefanalytiker

Frederik I. Pedersen

☎ 33 55 77 10

Chefanalytiker

Martin Madsen

☎ 33 55 77 10

Skiftende regeringer har forsøgt at styre de offentlige budgetter ud fra planer, der rakte ud over næste valgperiode. SR-regeringen introducerede en 2005-plan i 1997. I 2001 udgav SR-regeringen en 2010-plan, der blev overtaget af VK-regeringen, da den kom til magten i slutningen af det år. I 2007 fik Danmark så en 2015-plan, og i år får vi efter alt at dømme en 2020-plan.

Formålet med planerne har været at anviser en prioritering, der skulle sikre balance mellem de offentlige indtægter og udgifter i takt med, at der bliver markant flere ældre og færre i den erhvervsaktive alder. Planerne har indeholdt mere eller mindre konkrete mål for udviklingen på arbejdsmarkedet, den offentlige service, den offentlige gæld, skattetrykket mv.

Med planerne har vi fået introduceret begreber som finanspolitisk holdbarhed og økonomisk råderum. Er finanspolitikken holdbar, kan vi populært sagt aflevere det velfærdssamfund, som vi "kender" i dag, til vores børn og børnebørn.

Da SR-regeringen udarbejdede den første 2010-plan indførte de samtidig en såkaldt "sikkerhedspulje". Den kunne bruges til at sænke skatterne eller til at øge den offentlige service, udover det som allerede lå i planen, forudsat at man skaffede 100.000 varigt i beskæftigelse. Men da VK-regeringen kom til og adopterede 2010-planens målsætninger i 2001, slagtede man så at sige sparegrisen, før pengene var kommet ind. VK-regeringen brugte nemlig hele sikkerhedspuljen på skattestop samt skattelettelserne, der blev givet i forbindelse med Forårspakken fra 2004, før finansieringen – de 100.000 beskæftigede – var i hus.

Så efter skattestop og Forårspakken fra 2004 var Danmark i en situation, hvor finanspolitikken ikke var holdbar. Ifølge Finansministeriets opgørelse havde vi i 2006 et permanent hul i de offentlige kasser på over 40 mia. kr.

Med velfærdsforliget fra juni 2006 lukkede et bredt flertal i folketinget dette hul og fremtidssikrede velfærdssamfundet i forhold til de befolkningsmæssige udfordringer. Det skete primært ved at løfte efterløns- og folkepensionsalderen. Startende fra 2019 løftes efterløns- og folkepensionsalderen først med to år, og fra 2025 løftes både efterløns- og folkepensionsalderen yderligere i takt med levetidsstigningen for 60-årige. Det vil sige, at lever de 60-årige i fremtiden ét år længere, skal dette leveår tilbringes på arbejdsmarkedet.

At der er tale om en meget markant reform, ser man ved, at den frem mod 2040 forventes at løfte arbejdsudbuddet i Danmark med 190.000 personer. Det betyder, at en 30-årig i dag kan forvente at gå på efterløn som 66-årig eller folkepension som 71-årig – altså 6 år senere end de ældre, der gælder i dag.

I velfærdsaftalen fra juni 2006 kan man på side 92 læse, at "reformerne medfører finanspolitisk holdbarhed forstået sådan, at de merudgifter, som vil optræde på længere sigt – bl.a. som følge af længere levetid (pension, ældrepleje og sundhedsvæsen) – kan finansieres". Og på side 10 kan man læse, at "ændringerne i tilbagetrækningssystemet vil sikre finansiering af det danske velfærdssamfund mange årtier frem".

De "mange årtier" blev til kun ét år

I august 2007 – tre måneder før folketingsvalget – erstattede VK-regeringen 2010-planen med en 2015-plan. I den forbindelse vedtog VKO-flertallet ufinansierede skattelettelser for 10 mia. kr., som blev uddelt i 2008 og 2009, videreførte skattestoppet og løftede de offentlige udgifter. 2015-planens "gaver" skabte et nyt permanent finansieringshul på 14 mia. kr. Et smalt flertal i folketetinget brugte med andre ord 2015-planen til igen at uddele nye gaver, før finansieringen var på plads.

Regeringen nedsatte en Arbejdsmarkedskommission, der skulle komme med forslag til, hvilke arbejdsmarkedsreformer der kunne laves, så hullet på de 14 mia. kr. kunne lukkes igen. Kommissionen kom med sin endelige rapport i august 2009, hvor hovedforslagene var yderligere stramninger af efterlønnen og en forkortelse af dagpengeperioden. Som bekendt blev alle kommissionens forslag afvist dagen før, forslagene blev fremlagt.

Finansieringen blev altså ikke fundet. Det er skattelettelserne fra 2007, der er hovedårsag til, at finanspolitikken i dag ikke er holdbar. I 2008 og i årene forinden blev de uholdbare offentlige finanser midlertidigt sminket af især gunstige konjunkturer, store indtægter fra Nordsø-olien og pensionsafkastskatten. Pointen er, at selv enorme midlertidige overskud i de offentlige kasser ikke kan dække permanente skattelettelser og udgiftsloft.

Det er altså ikke den nuværende økonomiske krise, der er hovedforklaringen på, at finanspolitikken ikke er langtidsholdbar. Ligeledes er det ikke flere plejkrævende ældre og færre erhvervsaktive, der er årsagen til en uholdbar finanspolitik. Velfærdsforliget fra 2006 løste jo netop ældreudfordringen. Det er den manglende finansiering af de store gaver, VKO delte ud i 2007, der er hovedårsag til, at vi på ny skal ud og lukke et stort permanent hul i de offentlige kasser.

Succesen med de langsigtede planer består i, at skiftende regeringer har fastholdt det langsigtede fokus.

Fiaskoen i planerne har været, at man er gået væk fra præcist at anvise finansieringen af nye udgiftskrævende initiativer. Man har således delt gaver ud med henvisning til, at man senere ville skaffe

finansiering inden for den finanspolitiske ramme, der lå i planerne. De politikere, der med en snævert flertal har uddelt gaverne, har ikke selv ville komme med en konkret og troværdig finansiering af disse.

Nu venter vi på regningen. Finansministeriet offentliggør i starten af februar en opdateret plan i forbindelse Konvergensprogrammet for 2009, og en ny 2020-plan er på trapperne. En ny 2020-plan får ikke problemerne i 2015-planen til at forsvinde. Det øger på papiret den tidshorisont, inden for hvilken hullet skal lukkes, men hullet vil stadig være der.

Selvom skattereformen, der trådte i kraft 1. januar i år, på sigt er overfinansieret med 5½ mia. kr., forventes det at hullet i den finanspolitiske holdbarhed stadig er mindst 14 mia. kr. At hullet er det samme og måske større, skyldes at krisen har øget den offentlige gæld, og at det offentlige forbrug sidste år steg mere end planlagt.

Det er ikke ansvarlig økonomisk politik, hvis politikerne alene ser langt frem i tid for at finde finansiering og udskyde tiltag, som kan gøre ondt, mens de deler gaver ud i dag. Det er sket to gange nu, og det har svækket troværdigheden i regeringens planer. Skal troværdigheden tilbage kræves en konkret anvisning af tiltag til at nå målet om en holdbar finanspolitik. Det gælder også en konkret anvist finansiering af nye finanspolitiske initiativer.

Lykkes det ikke, kan planlægningsmetoden risikere at være til mere skade end gavn for velfærdssamfundet og den politiske prioriteringsdebat. Det har aldrig været meningen med de langsigtede planer, at politikerne sender "ubetalte regninger" videre – hverken til vores børn eller børnebørn – tværtimod.

Kronik i Berlingske Tidende - lørdag d. 6. februar 2010.